САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЬУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 37 (8299). ● 1998 сыл кулун тутар 31 күнэ. Оптуорунньук ● Сыаната—1,01 солкуобай.

● РЕФОРМА СЫТЫҺЫ МУННУКТАРА

ТАБААРЫСТЫБА СЫАҒА

Опыт, практика үлэлээтэххэ кэлэр. Улууска икки табаарыстыба уонна иккэ баһынайыттан сайдар нэһилиэктэр переработка сыаҕын бэйэлэриттэн ылан үлэлэтэллэр. Байа үлэлээн кэлбит бу 4-5 сылларыгар туох сатаһыннаммыттар, туох ыытарбата? Ону чопчу «Чыаппара» табаарыстыба опытыгар ылан көрүөҕүн. Бу туһунан переработка сыаҕын начальника В. В. Лытнинныын кэпсэттибит. Василий Васильевич бу үлэҕэ хайа күн тэриллиэҕиттэн үлэлиир. Онон эҥаны этэр этиллэх, саналардаах,

Биластэххэ, сыах сылларга улаатан, көтөн кэлбит. Переработка эрэ буолуо дуо, табаарыстыба туугу оногороут, эргиммитэ, киллэриммитэ, быһата, туох производстволарыгар бу сыаҕынан киирэн тахсар эбит. Сыах тус-туһунан салаа үлэлэр түмүллэр 5 подразделениелэрдээх. Бастатан, мини-бөкөөрдүөлэх. Бу үһүс сылын үлэлэтиллэр, Старшай бөкөөрдүөнэ А. С. Бонырина үлэлиир. Маннык иккилэр. Иккиһиэн, иистэнэр сыахтаахтар, 7 үлэһиттээхтэр; үс иистэннэрэ, биир закройщица, икки атах таҥаһын оногоччу. Салайааччылара Е. И. Сергучева. Саҕыл фермата эмиэ бу переработка сыаҕын иҥнэн киирэр. Ферма улууска киэҥник биллэр үлэлээх. Манна күн бүгүн 130-са саҥыллаахтар. Тороон эрэллэр эбит. Дьэ уонна Е. И. Тихонова маастардаах—арыы сыаҕа. Бу—кылаабынайдара, сүрүннэрэ. Аны табаарыстыба өсөөтүн переработканы бэйэтигэр ылла-да, ону батарар маҕаһыныаах буолуохтаах. Ол эмиэ баар.

—Маҕаһыын аһыллыбыта тордус сыла. Ол эрээри күн бүгүн сабыллан турар, —диэн начальник табыллыбатах өрүтүттэн саҥалаата кэпсээнин.

Ол биричиинэтэ биллэр. Маҕаһыыны кытта толеспот буолуу дириҥэбит. Хайа күн аҥыллыаҕыттан хаһыс да сылын маҕаһыын табаары, бородуукталары уонна, кылаабынайа, бэйэ оногорбут, -астаабыт бородуукталарын испиниэгиэнэн биэрэн, түгэтэн кэлбит. Саналаах көрүн, табаарыстыба 120-чэ работайа иккэ спиртэн, ол эбэтэр бу маҕаһыыттан уонна бөкөөрдүөттэн карточка суотугар аһаан-таҥнан олороллорун. Ый бүтүүтэ онтуларын түмэн хамнаска астарары практикалаабыттар. Кумааҕы, испиниэк туугу эрдиттэриэй, илиилэх-атахтаах оногорбокко, иҥн бастакыттан маҕаһыыннара сабылларгга күнэлэбит. Ону да «быстах кэмнэ» диэн буолла. Аҕыйаан-суоттаан баран уонна эбии туугу эмэ буллахха, аҕаллахха, аһыллан үлэлээн барар кыахтаах. Оттон бүгүҥҥү кэрдьык итинник—маҕаһыын үлэлиир кыаҕыттан тахсыбыт. Мини-бөкөөрдүө биир оннук дьылҕалаах. «Хайа үгүстэн хамнаһы аһара туттубут бинриилээн үлэһиттэр баар буоллаллар. Ону хайыыгый, кумааҕы испиниэк буоллаҕа», —биллиэр сэһэргэһээччим. Итиҥ эрээри ким тоҕо суумаҥа маҕаһыыттан, бөкөөрдүөттэн ылыахтааҕа хаарахтанар эбит. Онон үрдэ суох биэрэ туруу манна да суох, таһаарыллыбат.

—Иистэнэр сыаҕы үлэлэтибит не дьиҥэ түүлэхтээх буоламмыт этэ, Саҕыл фермалаахпыт. Түүлэхтэн бэргэҺэ, саҥа тиистэрэн атыыга таһаарабыт. Ону тэҥэ убаһа тыһыынан атах таҥаһа оногуллара ордук хамаҕатык барар. Маны баһылаатыбыт диэххэ сөп. Түүлэх да атыыланыа эбит эрээри, дьоҥҥо хаачча суох. Наадыйаллар, төлөбөр ыаллыбат. Тиринни, убаһа кэнни, Дьокуускайга «Якутобувь» ХЭГ аһынан баар түүлэх сыаҕар ыытыллыбыт, Хаачыстыбата үчүгэй. Сабыдыал тиринни ыыттахха оннук, оттон күр тиринни хаачыстыбата молтох буолар эбит, түүтэ түһүр, ибили бара сылдьар. Онон бэйэ ыытар мэтырыйаалыттан тутулуктаах ол,—диэр Василий Васильевич мин хаачыстыба туһунан ыйытымбар хоруйдаан балачча бу оттуу кэпсээтэ.

Оттон бөкөөрдүөҕэ сырьетун, ол эбэтэр бурдутун үксүн кэрэтэ Дьокуускайтан уонна кыраны Нерюнгриттэн ылаллар. Билигин баар саппаастара аны күһүн балаҕан ыйыгар тиийэр кыахтаах. Арыы сыаҕын буоллаҕына, дьэ, бэйэ олохтоох оногор таһаарар сырьетунан хаччыйаллар. Сыахха үүтү уонна ити туталлар. Үксүн арыылыыллар. Ол бородуукталарын улахан аҥара манна, нэһилиэк бэйэтин иһигэр, батарыллар. Эмиэ хамнас суотугар. Холобур, былырыын үлэһиттэр уонуускаларын харчытын үксүн итинник арыынан аахсыбыттар. Аны эмиэ олох күһэйэн, сыыйа тэрилтэлэри кытта хардарыта аахсыыга—бартерга киирбиттэр, Маныаха ордук этиэн аахсаллар, утарытыгар күүһүнэн ол-бу саахар, бурдук ылан үлэһиттэриигэр түнэтэллэр.

—Үүт, эт оногуллуута кыра. Ону ол диэбэккэ, арыы сыаҕа сылы эргиччи үлэлэтиллэр, бу кыстыкка биир ый курдук эрэ тохтоон сырытта. Билигин күнүгэ 250 кг үүт тутуллан астанар, суоһу-ас тороон, нэлин кэм эбиллэн эрэр. Сүөгэй, чочогой, творог атыылаллар. Ол аҕыйах буолан, батарыыта түргэн, дьон, нэһилиэнньэ атыылаһар. Арай дотация кэлбэккэ, баһынай хаһаайыстыбалара үүтү туттарыыны тохтоппуттара. Итиҥ табаарыстыба үүтэ-этэ кэпсэнэ. Аны бу кэлиҥ улууска кэлбит дотация 1996 сыллааҕы туттарбыт бородуукталарын аҥыр диэн аадырыстанна уонна, чуолаан, чаһынай суоһулаахтарга бэриллиэ. Миэстэҕэ ол биир улахан аймаҕаны, эйдеспот быһыыны таһаарда. Биричиинэтэ биллэр: дьиҥ табаары оногоччулар, ол курдук, баһынайдар, табаарыстыба да арыылаан, матан хаалыллар. Маннык улуус дьаһалтата алҕаһы таһаарда диэн сыаналыыбыт. Этиэн, үүтүнэн хамнастаан дьон буолбакка, пенсия ылар эбэтэр хамнас аахсар бюджет тэриллэлэрин үлэһиттэрэ ыллылар. Бу тордүттэн сыыһа үлэлиир,—диэн үп-харчы, дотация уонна оногуллар бородуукталарын туһунан саналарын үлэлэппиэ сыах начальника.

Быһаччы үлэлии, тэрийэ сылдьар киһи түмүктээбиннэрэ толкуйдаппат буолуон табыллыбат. Миэстэҕэ ессо халбаһы сыаҕын аҥарга быыбаннаан, тэриммиттэрэ үһүс сылыгар барбыт. Дьиэ-уот быһаарыллан, оборудованнелара атыылаһыллан аҕалыллыбыт. Ол эрээри үлэлэтэн барарга иннигэс буолар эбэҥ тахсыбыт. Бастатан, оборудованнелара заводтан ситэтэ суох комплектаах аҕалыллыбыт, сорох чаастара букатын атын сыаллаах буолан биэрбиттэр. Иккиһиэн, үс сыа—үһүн болдьох. Бу кэмнэ саная, хайысха да уларыйбыт. Ол эбэтэр табаарыстыба билигин халбаҕа сыаҕын аһары маннык кырыы сиргэ оччо табыгаһа, көдьүүһэ суоҕунан билиэн тоэтэннээбит курдук.

—Икки, үс үлэһиттээх, кыра производстволаах хаһаайыстыбаҕа халбаһы сыаҕын тутар татын курдук. Дьиҥэр, хас нэһилиэк ахсын ону баар оногор сыыһа эбит. Эт-үүт комбинатын бородуукталата да сөп оногор, Монополист эҥин да дэмнэтэр, маннык сыахтар улуус киниҥэр тэриллэллэрэ наадалаах,—диэн буолла.

Маннан табаарыстыба саҥа, сонун саналары сайыннарбат диэн буолбатах. Үлэлэһэр, салгыы суоллары кордонар. Холобур, былырыын хортуоппуй олордубуттар. Валовойунан 120 тоннаны ылыыттарыттан 20 тоннатын сиэмэҕэ аҥаан хаалларбыттар, ордугун, сүрүннэрэ, «Саха-ас» иннүө батарбыттар. Эмиэ бартердаһан эпэн. Көстөрүн курдук, табаарыстыба туугу оногорбутун эргиэн үлэһиттэрин хамнастыыр, ол суотугар күннэҕи аһыыр-таҥнар усулуобуйаларын хаччыйар сыаллаах үлэлиир. Быһата, туох оногуллара дьон, үлэһиттэр тустарыгар сыаллаан. Переработка сыаҕын сүрүн соруга да оннук. Ол да иһин сыах үлэтэ-хамнаһа нэһилиэннэ болдьоҥнотун киниҥэр тутуллар. Киниин кэтэһэллэр, киниэхэ эрэнэллэр.

Түмүкпүн эттэххэ, табаарыстыба переработкаҕа сыаҕа бүгүҥү судургута суох олохпутугар бэйэтин миэстэтин оннунан хаалларарга мөккүһэр, туруулаһар.

С. СЕМЕНОВА.

СУРУТТАРАРГА ТИЭТЭЙИҢ!

«Саҥа олох» холбоһук 1998 сыл иккис аҥарыгар хаһыаттарга, сурунаалларга муус устар 1 күнүттэн сурутуу ыытар.

«Саҥа олох» РИХ.

СОНУННАР

ВАСИЛИЙ ВЛАСОВ: ОРОСКУОККА КЫТААНАХ СЫҺЫАН НААДА

ДЬОКУУСКАЙ. СР саҥа Правительствота, 1998 сыл бюджетын ситэрэн оногор баран, республика парламеныгар ыытта. Премьер-министр Василий Власов сотрутааҕыта журналистары кытта көрсүһүүтүгэр бюджет сүрүн балаһыанньаларын туһунан кэпсээтэ уонна сүрүн уратытыгар бодьомтотун туһаайда: дохуот уонна ороскуот 8,8 млрд. солкуобай таһымна тэҥнэммит. Биһиги салгыы иэскэ олорор кыахпыт суох—билигин республика государственнай нэһэ бу сылга ылыахтаах дохуоппутуттан 2,7 тогуа кэриҥэ эбэх, диэн тоҕоолоох бэлиэтээтэ Правительство баһылыга.

Киин саанатынан, барыы таһымна ороскуоту кытаанахтык хонтуруоллуур наада. Республикаҕа бюджеттан үбүлэнэччилэр ахсааннара, ол иһигэр хаһаайыныыр субъектарга, харыыта суох эбэҥ иһэр. Дьаһалталар баһылыктара государство үбүн талбыттарынан дьаһайарга үөрэнэллэр, нуниньуунуу аҕыйаан иһэр—биһиги ити уонна итиннэ да атын экономическаҕа собо суох кэстүүлэри туоратыах кэриҥнэохаит, диэтэ Василий Власов. Сотору комиссия Правительство ороскуоту аҕыйатарга, социальнай толобуурдары бэрэдэктиэргэ туһуламмыт дьаһаллары ылыаҕа.

Премьер-министр хаһаайыстыбаннай салайааччыларыа, ол иһигэр «ЛОРП» АСК-ны, «Сахаавиаэ»-ны уолдьа, сытыытык кириитикэлээтэ. Бу предприятиелар Правительствоҕа иэстэрэ ылалларынаҕар эбэх. Киниилэр салайааччыларын сатаан харчыны олорорго уонна соотоохтук ороскуоттуурга ыытарда.

Василий Власов бюджет дохуотун эбэтин суолларынан республикаҕа нефть переработкалааһын, таска таһаран туран гаһы хостоохун курдук сиигэ салаалары аатталаата. Итиннэ сэргэ аан дойдутааҕы үп рыногар тахсыы эмиэ эрэйиллэр. Оттон итиннэ кэккэ усулуобуйаны толоруохха наада—ол иһиэгэр бэйэ кыаҕынан олорорго үөрэнии, тастан киирэр үптэн туһалыктаах буолуу мунгутуур аҕыйатым.

ДАЛАН ТУҺУНАН

Республика общественнаһа муус устар 1 күнүгэр П. А. Ойуунускай аатынан государственнай бириэмийэ лауреата, народнай суруйааччы Василий Семенович Яковлев—Далан төрөөбүтэ 70 сылын туолуутун бэлиэтиэҕэ. Итиҥ күн суруйааччылар, бокуонньук доҕотторо уонна чугас дьоно киин уҥуоҕар сибэкки ууруохтара. Муус устар 3 күнүгэр Нуучча драматическай театрыгар улахан юбилейнай дьаһал ыытыллыаҕа. Онно Далан олоҕун уонна айымньытын туһунан сүрүн дакылааты филологическай наука доктора Дора Васильева оногуоҕа, Суруйааччы туһунан киин бириэдэхтэрэ, научнай үлэһиттэр, ааҕааччылар уонна бириэдэхтэрэ тыл этэргэ бэлэмнэнэллэр.

Далан төрөөбүт сиригэр—Чурапчыга муус устар 5 күнүгэр общественность үөрүүлээх мунньаҕа буолуоҕа. Кытаанах орто оскуолатыгар киин аатын иитэриэ сиэрэ-туома ыытыллыаҕа.

ДЬОКУУСКАЙГА БЫЫБАР ЭМИЭ БУОЛБАТА

Кулун тутар 29 күнүгэр СР Государственнай мунньаҕын (Ил Түмэн) Бэрэстэбиитэллэрин палататыгар 3 уокурукка народнай депутаттары быыбардааһын хос ыытылыннар.

Онуоха Дьокуускай куорат 7 №-дээх Промышленнай уокуругар быыбардар эмиэ буолбатылар. СР Быыбар киин комиссиятын оперативнай даанайдарынан, куоластаһыыны быыбардааччылар 23,6 эрэ бырыһыаннара кэллэ. Сокуон быһыытынан 35 бырыһыан буолуохтаах этэ.

Ол оннугар Нерюнгрига икки уокурукка быыбар түмүктээх буолла. Ол курдук 9 №-дээх Соҕуруу Саха сиринээҕи быыбардыыр уокурукка испиниэктэммит дьон 41,9 бырыһыаннара кэлэн, 40,8 бырыһыаннара СР Доруобуйа харыстабылыгар министерствотын о уонна ийэ комуоҕунан управлениетын начальн Раиса Гурьева иһин куоластарын биэрдилэр, киин Ил Түмэн депутатынан буолла. Новостр 10 №-дээх уокурукка быыбарга дьон 46 бырыһыанна кытыннар. Онно бэрт кыраган кыайан депутатынан «Нерюнгри» разрез сир үрүт аранатын мраастыыр учаастагын начальникэ солбуйааччы Иван Горохов буолла. Киин 19,2 бырыһыан куоластаах ыллар.

СПА.

БААҺЫНА ХАҺААЙЫННААХ БУОЛУОХТААХ

Сөкүөхтэр ыһыаллыахтарыттан ыла баһыныаҥа сылыан тосту уларыйбыттын мөлдьөһөр ыыахпыт суох. Ааспыт сыл отчуоттарыттан көрдөхпө, 4200 гектар баһыныа сирэ оҕолорбоҕо таҥыста, ити баар баһыныа 45 бырыһыанын ылар. Маннык үөскээбит балаһыанньаттан хайдах тахсар, баар площадтары туһаҥа таһаарар, туруктаах үүнүүнү ылар туһунан толкуйдар үөскүүллэр.

Дьо ол аҕыс, баар быһыыны-майгыны учуоттаан, СР Президиана М. Николаев олохтоох ыйаллыгынан бай» үүнэрбит бурдугунан хаачыйар, хорутуллар сири ньдьүүстаахтик туһанар, сири оторуу культуратын үрдэтэр, саҥа уда технологиялары, бурдук республикатаҕы фондатын тэрийэр инвиттэн бэйэтин аналбыйаҕынан республикаҕа туорахтаах культураны үүнэрэҥэ президиеский ситим хаһаайыстыбаларын хорийдэ. Республика үрдүнэн итинник уон биэс хаһаайыстыба баар буолла: Бөҕөгө улуустут үс хаһаайыстыбаны түөрбэтиттэн «Агро» кооператив эрэ бу ситимэҥ киирдэ. «Агро» кооперативка «Агро» ассоциация, «Бурдук», «Комплекс», «Бабаҕа» баайынай хаһаайыстыбалара уонна Одьулуун дьаһалтата киирэллэр. Маны таҥынан бу ситимэҥ киирбэтэх «МТС-Чурапчы» производственнай кооператив үлэлиир» ыалааннаах. Бу кооперативка «Баайыына» ХЭО, «Оруҥнэ», «Күүлэс» баайынай хаһаайыстыбалара уонна Толбой дьаһалтата түмсэн шиниэннэхтэр», Соловьеву, Болугуру эмиэ холбуур туһунан боппуруос көрсэтиигэ, үөрэтиигэ сылдьар. Маннык төрөөбүннэр сүрүн сыалларынан, бастатан туран, хаалбыт баһыныалары туһаҥа таһаараан турунтаах бурдук үүнүүтүн ыарыы ситиһии, үүмэҥэ бурдугу ыыаннаахтык, дуоҕабар быһыытынан батарык, ытыыллыбын, капитальнай күрүө тутуутун ыытыы буоллаллар. Манна улуус дьаһалтатын уураабынан хас ыйынньах ааҕы чопчу сыыпараалар тиэрдиллиннилэр. Улуус үрдүнэн барыта 130 км устааах күрүө тутуллара ыыаннанна. Быйылгы ыһыыга туох быыаннар тиэрдиллиннилэр уонна оту хайдах баланнаах көрсөн эрэбитий? Улуус үрдүнэн ыһыы кэмэйэ маннык буолара сабаҕаланар. Туорахтаах культура—2900 гектар, бу ыйыттэн 85 бырыһыана чыыстай ааар, күөх маасса—300, хортуоппуй—45, оҕоруот аһа (хаппыыста)—10 гектар. Ыыаннаммыт ыанньэртэк гектартан ортотунан 40 центнер туорахтаах культура үүнүүтүн хомуйан, валовойунан 3000, күөх маассаны 3200, хортуоппуйу 450, хаппыыстаны 120 тоннаны ылларга сорук турар.

Сиэмэ бурдугунан хаачыллыы улуус ыйынэн быыаарыллар кыахтаах. Ол эбэтэр баайынай хаһаайыстыбалара бэйэлэрин иккэ ардыларытар быыаарсыахтаахтар да, үн суоҕунан дуоҕабардаах бурдуктарын ситэ ыаса-бэрсэ ылыктар. Уматык боппуруоһа эмиэ үөтэн тутулуктаах, Бэстэхтэн таһан ыһыы үлэтин быыаарыныахтаахтар.

Хаары тиэтэрии үлэтэ былаанныммыт 2000 гектартан 400 гектарытар эрэ ыытылынна, техническай уоҕурдуу (подъем) 1500 тонна ыыллэриллиэхтээҕиттэн бүгүнү туругунан 530 тонна баһыныаҥа тэрилынна.

Кэстөрүн курдук, хаары тиэтэрии, подъем таһыы курдук сүрүн үлэлэр быыаннаммыттарыттан ыраахтаан туолбакка ыыллар. Оттон күн-дьыл күүппэт. Кэлэр дьыл кэлиэҕэ, аны ыйы кылаабат кэм ыйынан суолуйас алдьанна, кэлин-барыы тохтуо. Онон ситэ булумматах сиэмэбитин, таҥыллан бүтэ илик уматыкпытын тиэйэргэ ыйыҥа биэрэр бириэмэтэ ыстан кэлэн ыһар.

Аҥаардыт сылларга туһаммакка кэлбит баһыныалардыгын чолуһэр түөрүнтэ-бийиҥ сайын улахан кэмэйдаах үлэлэр күүтэллэр. Ол курдук, 3000 гектар баһыныа сирин ыраас наарынан хабыы курдук элбэх техника күүн эрэйэр, уматыны ороскуотуур, оту таһыыны 745 гектар бырааһалыыбыт баһыныаны чолуһэр түөрүн үлэлэрэ сири оторооччулар ыыллэриттэр сорун быыстыынан туралларын.

Бу быыаннаммыт сыаллары толоруу, олохха киллэрии хас биирдии сыыһарыллыбыт хаһаайыстыба баар кыахтарын таба суоттаан, техника юдьүүнүн күүсүн туһанан үлэлиириттэн быыаччы тутулуктаах буолара саарбаҕа суох.

Онон быыылаттан бурдугунан дьарыктаныы идэтийбит баайынайдары уонна коллективнай хаһаайыстыбалары чуолкайдаан баһыныалары сыыһыартаан, чопчу хаһаайыныыах оторор сыалааҕа-соруктаах, быыаннаах үлэ барара эрэйиллэр.

П. ДМИТРИЕВ.

«ДЬӨҺӨГӨЙДӨР» ЫАЛДЬЫТТААТЫЛАР

Кулун тутар 26 күнүгэр улуус дьаһалтатын дьаҥтан актыбай саалатыгар кэйиллэхтэр ыччаттарын лидердэрэ, общественниктара Таатта улууһуннаҕы «Дьөһөгөй» ыччат тумсүүтүн чилиэннэрин кытта көрсүстүлэр. Ыччат управлениетын специалиста Мотрена Михайлова, «Дьөһөгөй» түмсүү салайаччыта Мария Харалданова, Ытык Күөл сэлиэнньотун ыччатын лидера Гаврил Белолюбский, интеллектуальнай кулуун бастыбаанчыта Туяра Максимова бэйэлэрин үлэлэринхамнастарын билиһиннэрдилэр, ыйытыыларга эппиэттэстилэр. «Дьөһөгөйдөр» «Ыччат политикатын 1997 сылларыгар даурета» аатынан ыланнар, бэлигин холбуурга сылдьаллар.

Таатталар ыччаттара бөҕөнү ыччаттарбытыттан туох да ураты олоҥо-дьаһаҕа, «муоһа-кутуруга» суох дьоннор. Ханнык баҕарар улуус кинигэр баарын курдук, ыччат управлениетын үлэһиттэрин сүүрүүлэринкөтүүлэрин, ыһаанньыаларын түмүгэр бу түмсүү төрийдибит. Ол маннык буолбут:

1996 сыл кулун тутар ыйыгар ыччаттар түмсэн, интеллектуальнай кулуун төрииннэрэ, ханна баҕарар буоларын курдук. Ыччат лидера Елена Дедюкина тэрилтэлэриттэн сылдьан, олорго лидер талларан, ол лидердэри түмүнэн. «Норуот күүһэ—көмүс күүһэ» диэн аатынан, хабах кайа мустубута туох эрэ түмүгү ааҕаллаҕа. Оҕолор бэйэлэрин сыыныаланнарын туһалаахтык атаараргэ, дьарыктаах буоларга үлэни ыытаары түмсүү тоннинниттэр. Кинилэрэ Е. Дедюкина уонна управление специалиста М. Михайлова ыыллаан-саҕалаан үлэлэтиннэтэр. Барыта кыраттан саҕаланар. Субуота аайы буолар дискотекалары арыый атын хаймыстаныахтыктыыттан, улуус аайы буолар культурааймаассабай, спортивнай дьаһалларгын үлэлэрин сарсыаан, оттон сыыйа улам тэпмирэн, ыытыран, тэнийэн, билигин «Дьөһөгөй» 30-тан тахса күүстээх активист ыччаттардаах, олору таһынан улуус ыччатын барытын эбэн кэбис.

—Биһиэхэ ыччаттар курутуун талаһаллар. Хайа эдэр кайа бэйэтин саастыылаахтарын кытта олоххо биирдэ, кылгас кэм ыһыгэр бэриллэр эдэр саастаах көрүүгүн, үлэлиэн хаһыан баҕарбат буолуой? Билигин биһиги тумсүүбүтүгэр ааас идэлээх ыччат барыбаарбыт, юрганнаах, оҕолордоох, иэтэхтэн уоранэр студент ыччаттар элбэхтэр,—диэн «дьөһөгөйдөр» үөрэхэтэ кэпсиллэр.

Бу тумсүү—общественнай. Онон, биллэрин курдук, ким да хамнас ылбат, барыта туспаах үлэлэрин таһыынан сүрэхтэрин баҕаталаан кытталлар. Ыччаттар сотору-сотору гастролларга сылдьан, ааас шоуларын оторон, оонньо кинрбит үбү көммерсаннарынан эргиттэрэн эмиэ ааҕан аҕар саналаахтар. Өссө дьонуттан бинир дойдуларахтара П. А. Ойуунускай аатынан народнай театр тэриллибитэ 40 сылын көрсө П. Тобуруокап «Кылаатааах тумул» диэн айманыытынан спектакль туруоораары бэлэмнэнэллэр. «Сарыал» Сыныалан кинигэр күн аайы көрөөтэ мустан күнэҥэ олохторун, үлэлэрин кэпсэтиллэллэр, салгыы туугу ыытыахтаахтарын быыаарсаллар.

«Дьөһөгөйдөрө» истэриэн «Молодежная служба охраны» диэн тэриллибит. Бу «улуусна уолаттара дискотекаларга, ыччаттарыгын ыытыллар ааас дьаһалларгын кэмнэригэр бэрэдэгэ көрөллөр. Кэлин кинилэр үлэлэрин көрөн, милиция үлэһиттэрэ эрэнэн курдук эрэнэр буолбуттар. «МСО»-лар бэрэдэгэ кэлэччилэрин хутан, хайдан, ыстараапталаан буолбакка, кэпсэтэн, комплексэн үлэлэйэр соруктаахтар.

Барыта остуорунаҕа курдук дуо? Оттон биһиэхэ онньук тоҥо кыаллыа суоҕай? Биһиги да улуусунутутар талаһыныах, барыта-барыы кыттыан баҕаалаах ыччаттар суохтар ҥаҥ дуо? Баар бөҕө буоллахтара диэн. Арай кинилэри «дьөһөгөйдөрө» курдук тумтэххэ туох эмит тахсыан сөп буолуо. Кырдьык, кинилэр эталлэриннин, хайа эдэр кайа биирдэ бириллэр эдэр саастаах үөлэсэн кэпсэхтэрин кытта көрү-кэрү тэҥнэ тутан үлэлиэн-хамсыан баҕарбат буолуой?

Таатталар маны таһынан ааас спортивнай, культурнай-массабай дьаһалларын, интеллектуальнай кулуунтар көрсүһүүлэрин ыытыыларын аҕаан сиппэккин.

Бу күн кинилэр ыччаттара—өссө бир автобус кайа кэлэн шоу-дискотека ыытан бардылар. Кинилэр үлэлэриттэн кылгастык билиһиннэрдэххэ итинник.

О. ЖИРКОВА.

ПРАВИТЕЛЬСТВО ГРАЖДАННАРЫ ПРИЕМНУУР

ДЬОКУУСКАЙ. Саха Республикатын Правительствотыгар гражданнары туос бэйэлэрин боппуруостарынан приемнаайыын практиката күнэҕэ сүүдүн көрдөрбүтэ. Барыы министерстволарга уонна ведомстволарга приемнаайыын бир күнэ олохтоомута. Приемнаа министэрдэр, сэбэлиттэр, рабочайдар, предпринимателлэр уонна үлэтэ суохтар кэлэр буолбуттара. Приемнаа сылдьаччылар, сүүньүнэн, дьиэ-уот, чэпчэтиилээх кредит, үлэҕэ эрдэлэрин уолдьа, боппуруостарынан интэриэнэргиллэрэ.

Республика Правительствотын приемнай даанайдарынан, аанньыт сыл 11 ыйын түмүгүнэн приемнаа барыта 650 гражданын сылдьыбыта. Ол ыйыттэн 175 кинэ—улуустартан.

Наадыйаччылар боппуруостарыгар Правительство Председателэ, кини солбуйаччылара, оку тэҥэ министрдэр уонна Правительство аппаратын салайаччылара эпиэнэ биэрбиттэрэ. Салайаччыларга сылдьар республика олохтоохторо маннык практиканы собулэбиттэрэ.

Ол эрээри кэнэнэ кэмнэ Правительство приемнаайа дьону көрсүбэт буолбута. Тоҕо диэтэххэ, саалата уларыйбыта итиннэ республика министрдэрин саҥа кабинета тэриллибитэ.

Билигин саҥа бөҕөдөй олохтоохо, гражданнары приемнаайын эмиэ саҕаланна.

Правительствоҕа гражданнары приемнаайыын ыйга иккэтэ тэриллиэҕэ. Оку таһынан Правительство чилиэннэрэ график быыстыынан улуустарга тахсан дьону эмиэ көрсүөхтэөхтэр.

Уонсайынан, республика саҥа Правительствата кэҥиэнньэни кытта көрсүһүүгэ улахан суолтаны биэрэр буоллэтэннэ.

СИА.

Кулун тутар 25 күнүгэр «Айылхаан» Сыныалан кинигэр быыл орто оскуоланы бүтэрэччилэр слеттара буолла. Манна улуустут 17 орто оскуолаларын выпускниктара мунньуннулар.

Бу үөрүүлээх түмсүүнү аҕаргар улуус баҕылыгын солбуйаччы Н. Д. Поисеев Улуус Мунньаҕын, улуус дьаһалтатын аттарыттан эҕэрдэлээн туран: «Хайа баҕарар норуокка ыччат кини инники кэскилиэн, эрдэлиэн буолар. Эйигин XXI үйэҕэ үлэлиир, олорор, айар-тутар дьоҥнут буолаҕыт. Билигитиэн-көрүүгүүнэн хайа да омуктары кытары тэҥнэ хардыылыыр кыахтаах дьон буола үүнүөхтээххит. Улуус дьаһалтата эйигин үөрэхтээх, сайдыылаах дьон буола үүнэриттэр барыы кыаллары оторор, инникитин да онуоха кыаллыаҕа»,—диэтэ.

Слетка кыттыыны ыла, үөрэхэччилэри кытары көрсүү, үөрэхха киирэллэриэр сүбэ-ама биэрэ СГУ факультеттарыттан, тыа хаһаайыстыбатын академиятыттан, атын да үөрэх кыһаларыттан бэрэстэбиитиллэр. Ыччат министерствотын үлэһиттэрэ, студеннар кэлбиттэр.

Выпускниктары эҕэрдэлиириэр, кэс тыл этэриэр үөрэх управлениетын начальника М. А. Никифоров кинилэрэ мантан саас улахан эпиэттээх кэм хаалбытын, улахан олох суолтуар уктэллэриэр аартыны ааҕыйар ситин-хотуу аттестатын ылалларыгар утуйаахтык бэлэмнэнэллэрэ наадатын тоноҕолоон бэлиэтээтэ. Уон сыл оскуолаттан ылбыт билиитэ олоҕуран, бэйэ кыаҕын, дьоҕурун учуоттаан, быыл салгыы үрдүк, анал орто үөрэхтэргэ тутан киирэргэ сыал-сорук туруоруналлараыгар сүбэлээтэ. Салгыы кини былыыны баһыгы улуустутуттан 62 оҕо СГУ-та, 31 оҕо кини куораттарга үрдүк үөрэхха, 75—анал орто үөрэхтэргэ, 35—профессиональнай-техническай училищелаарга киирбиттэрин ыытиннэрдэ, бу кирбиини быыл ыытыллыбыт ыытыннаах ыытыллыбыт. Сыл аайы үөрэхха туттарсар оҕолорго көмөлөөр сыаллаах штаб, бэлэмнэнэргэ анаан бесхо консультациялар тэриллэллэрин билиһиннэрдэ.

Улуус дьаһалтатын кадровай политикаҕа специалиста Т. В. Ноев, дьаһалта быыл үүнэр кадрдар, кинилэр улуустутуттан наадалаах специалистар, кадрдар буола үөрэнэллэриэхтэр көмөлөөр сыаллаах-соруктаах специалиһыттан кинини аналбытын билиһиннэрэн туран, бу туһайыыта пинник былааннарын билиһиннэрдэ, ыраа сибээстээх үлэлиирэ ыытыллыбыт.

Слет долгутуулаах, үөрүүлээх түгэннэн улуустут туйгун уонна бастыҥ үөрэнээччилэриэр, бастыҥ общественниктарга «Эрэл» бириэмиэ лауреаттарын дипломнарын туттарыы буолла. Кохтоох ытыс тыаһыан, табаарыстарын эҕэрдэлээһиннэриэн доҕоҥуоллаан наадыыктар наҕарааданы ылыллар: Керсенцев Леонид (гимназия), Назарова Мая (Одьулуун), Ефремов Алеша (Алаҕар), Титова Надя (Соловьев), Ноев Руслан (Хадаар), Прудецкая Туйаара (Хайахсыт), Баранкова Настя (Кытаанах), Захарова Таня (интернат-оскуола), Корякин Руслан (Сылаг), Иванова Света (Мутудай), Павлов Данил (Болугур), Казенцина Таня (Кылаанаах), Кроткинова Лия (Болтого), Нестерова Айта (Хэнтэҥэ), Борисова Лена (Толбой), Ершова Оксана (Хатылы), Старостина Катя (Чаҥыр), Пинигина Уля (Чурапчы). Наҕараадалары ыччат управлениетын начальника Д. Н. Ефимов туттарталта.

СГУ физическэй факультетын кафедратын доцента, кини приемнай комиссия эпиэттиир секретаря В. Д. Тимофеев СГУ-та үөрэтии туһунан кэпсээтэ. Манна үөрэнэн студеннар 46 специальность баһылыыллар. Үөрэхха киириитэ 1055 былаанныах миэстэ баар. Бы-

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).

ВЫПУСКНИКТАР СЛЕТТАРА

ҮҮНЭР ҮЙЭБИТ ҮЛЭҺИТТЭРЭ

САРСЫН—САХА НАРОДНАЙ СУРУЙААЧЧЫТА В.С. ЯКОВЛЕВ—ДАЛАН ТОРООБУТЭ 70 СЫЛЫН ТУОЛАР

СҮҮРБЭҺИС ҮЙЭБИТ ЧУЛУУ СУРУЙААЧЧЫТА

Далан тыыннаах бэйэтэ баара эбитэ буоллар 70 саһыын туолбут буолуох этэ. Кини саһыырыан, үрүйүйбүт үлэтин түмүктэрин көрүөн, история өҥүллүүлээх камнэр норуотун, дьонун-сэргэтин кытары олох түҥүүлээх-тахсыылаах дуолун устун тэҥнэ хаҥыстын олус диэн баҕарара. Василий Семенович саха норуотун иниги дыылҕатын кини аймах цивилизованнай сайдыытын кытары дьүөрэлиҥ көрөрө, өйдүүрэ.

Кини айбыт сэһэннэрин, кэпсээннэрин, романнарын эрдьиэстин барбаннын, олор биллэллэр. Арай, түгэн кэстүбүтүнэн, маниыктары санаатан-өйдөтөн ааһыах этим.

Олус чиэһинэйдик, эгилэ-бугула суох кэпэ сүрүннээхтик бу күн сиригэр олорон аастыын көрөһилээхтээх тылларын өлүөн быдан иниттэн суруйан хаалларбытын көрсүмэ Яна Викторовна көрдөрбүтүгэр ити үөһэ этэн аһарбыт тылларбын өйдөөбүтүм. Билигин Василий Семенович Яковлев— Далан мэҥэ тааһыгар: «Мин норуотум туһа диэн олорбутум... Дьоллоох буолуҥ, бар дьонум!», «Саха омук өлбөт-сүппэт суола—аан дойду цивилизацияытыгар тахсан хаҥыылаһым...», «Человек без свободы —ничто» (английскайдыы) диэн суруктар хара мраморга түһэриллэннэр үйэтийэн туралларын. Ити тыллары кини тыыннаах саҕар суруйбута.

«Чолбон» сурунаал кылаабынай редактора, СР Н. А. Ойуунускай аатынан Государственнай бириэмийэ лауреата, педагогическай наука кандидата, СР А. Е. Кулаковскай —Оксөкүлээх Өлөксөй аатынан Государственнай бириэмийэ республикатаабы комиссиятын салайбыт, СР Духовноска академиятын академига, СР Президенниэр общественнай-консультативнай сүбэлэтэ чилиэнэ, народнай суруйааччыбыт В. С. Яковлев —Далан өрүүтүн ой-саная, дьулуур иниики күөҥүгэр сылдьыбыта, айбыта, үлэлээбитэ.

Мин Василий Семеновичы Хахымаххаа даҕаны, Дьокуускайга дьиэтигэр даҕаны үгүстүк көрсөрүм. Литература, сурунаалбыт «Чолбон» туйунан атах тэпсэн олорон кэпсэппит тутаннэрбиттэн биирдэ сапаатан-өйдөтөн аастахпына сатаныыбы. 1996 сыл. Балаҕан ыйын биир чаҕылхай күнэ. Дьиэлээх хаһаайын наҕылыйан олороро. Өйбүттэн-санаабыттан сүппэттик инэн хаалбыт истиҥ кэпсэтиини хайдах баарыыан тиэрдэбин; «Сэмэн, «Тыгын Дархан» курдук улахан үлэм күн сырдыгын көрбүтүттэн саная кэтэҕуллубуччэ уонна күнү-дылы үлүмнэһэн хаалаарыбын бу «Дылҕам миэнэ» диэн кинигэбин тоҕу түһэн суруйабын диэн олустук ылыһынным. Кини курдук сыыньана түсиннэбин дорообуйабар оҥустардым... Аны бу кинигэбин сорох дьоннор, арааһа ,сылҥа өйдөөн эрэр курдуктар... Арааттаан баайсан ахан эрэллэр... Дьиэр, бу олус кэскиллээхтик суруллубут кинигэм буолар. Ол бүгүн өһүргэнэн-хайдан суукка—ханнга сонно сатаччылларга соччо-баччы сиҥнэнэ да суох буолуон сөп этэ. Сыала-соруга адьас итиннэ эс... Бу кинигэм кэлэр үйэ сахаларыгар, дьиэр, туһаайыллар. Киниэхэрга да араас кыһалҕалар үөскүөхтэрин сөп. Оччоҕо көмүскэнэр наада буолуо ол дьоннтэр. Маннык историялаах, трагедиялаах норуот этибит. Ол иэдээнэр тахсыбыт силистэрэ-жутуктара маныаха сытар, онуо өйдөөн, билсиҥ, көмүскэнэ үөрэниҥ диэн кинилэргэ киммит бу үйэҕэ сиҥнилин соҕус суруйан хаалларарый? Сорохтор олохторо тиийбэтэ. История кырдьыктаахтык суруллуохтаах, Сурулла илиҥэ —бу улахан көтүтүү. Мин онуо хайдах эмэ тыыннаах толорбут кини диэн санаанан салайтаран үлэлээтим. Норуотум, тус бэйэм дьылҕам нөҥүө түмэн биэрдим... Бу кинигэм английскайдыы тылынан тахсара эбитэ буоллар, аан дойду омуктара туох иэдээнэри көрсүбүт норуот буоларбытын билиэхтэр эбэ, баҕар, көмүскэһэр-харыстаһар да буолуохтарын сөп этэ. «Дьылҕам миэнэ» кинигэм—бу норуотум дьылҕата. Хор, онуо таба өйдөөн биир да күттүүннээх рецензия бу кинигэбэр тахсыбата... Бааратым, эн ылсан көрбөккүн ээ...»,— диэн Далан тыл көтохпутэ.

Мин онуо улгумнук толорбутум. Сотору кэмнэн «Суруйааччы норуотун туйунаҥ» диэн ыстатыйам «Саха сирэ» хаһыакка бэчээттэммитэ. Ити 1996 сыл алтынньы 3 күнүгэр этэ. Иккис күнүгэр Василий Семенович дьиэтигэр мигирбыта. Сиэмтэ саныы-саныы тиийдим. Кинии үөрэ-көтө көрүстэ (маллаан дьиэтигэр олороро): «Тоойуом, махтанаары мигирдим бу. Учугэй ыстатыйаны суруйбуккун. Улахан кини буолбуккун. Уҥуордуур хаанын тиллибит. Эҕэрдэхиибин. Аны бэйэҥ хаһан да намыһахтык туттума, өрөй-чөрөй. Ким да бу кинигэм туйунан маннык диринниҥ хорутан суруйа илик...»,—диэн турда махтаммыта.

Василий Семенович ити курдук ыраахы даҕаны олус диринниҥ, истиҥник, кини өйүн уһугуннарардык, саная котоҕордук ылынарын мин ити түгэнтэ өйдөөбүтүм.

Сэтиннэн 27 күнүгэр Василий Семенович Яковлев —Далан олоҕун 69 сылыгар сөҥүмардык өлөн барыбытын сөҥүннүтэ... Сүрэҕиэн ыалдьара. Балыһаҕа киирэн эмтэнэрэ. «Биир ыраах инфарктан таһаардыбыт диир, иккиһэ инфаркт эрэ иннинээҥи сүрдээх кутталлаах балаһыанньаттан өрүһүйдүбүт диир. Түгэ этэн эрэхтиллэрэ буолла. Арааһа, аастат-арахпат ыарыы буолла быһыылаах»,—диэхтиирэ. Дьон-сэргэ ортотугэр кирдэҕинэ доруобай кинилин өгди тутта-ра. Үгүстэр кини сүрэҕиэн ыалдьарын билбэккэ да хаалбыт буолуохтаахтар. Оттон биһиги, биирдэ үөлиир дьоно, Баһылайбыт үгүөрүөҥэ дии саныыбыт, ыалдьарын кэпсии-ниэсии сатаабат этибит, дьон биһигиниэктэрэ кини утаппаччыларын үөрдүөхпүтүн баҕарбат этибит.

Буолар буолбутун кэнэ эттэхпэ, «Суруйааччы норуотун туйунан» диэн ыстатыйабын сопко даҕаны суруйан тыыннаах-ааҕар убайым көрөөтэ чугастык санаабыр киһибин үөрдүбүт, астыынарбыт эбиппин дии саныыбын. Кини тыыннаах бэйэтэ суох буолбутун да кэнэ народнай суут бэбиэскэтин туттаҕым айыгын: «Убаай, Баһылай, көмүскэнэр күммүт эмиэ үүнэ эҥ»,—диэн уоскутуларым.

Кырдьык, саха интеллигенцията Далан аатын хаарардыыны сорунуулаахтык утарда. Народнай суруйааччы В. С. Яковлев—Далан аатын-суолун үйэтитэр дьаһаллары Президент М. Е. Николаев уонна Саха Правительствота ылынныта махталлаах суолунан буолар.

Далан бэйэтэ суоллаах-иистээх, этэр тыллаах, туруорсар проблемалардаах эйгэҕэ түмэн сылдьыбыта, Суруйар, айар идэни уонна саха норуотун государственнойун сайыннарыыны, кини суобыраантарын көмүскэһиини силистээхтик-мунаах өйдүүр уонна дьоҕуру дьүөрэлии тутан киһи эбэ Василий Семенович.

В. С. Яковлев—Далан 70 саһын туолуохпун бэлиэ түгэнин кини тоҕо эрэ публицистическай ыстатыйалар хомуурунньуктарынан көрсүөн баҕарбыт эбит этэ. Онтун 265 страницаҕа диэри онгорбут. Руководствонан олус кичэллээхтик бэлэмнээбит.

Оттон дьон-сэргэ Василий Семенович Яковлев—Далан публицистикатын сэргэхтик ылынара, кини ааҕаллаах, ардыгар ыгыллыылаах да буоллун ылаттаабыт күннэрэ ыстатыйатын таһаартарарын күүтэрэ. Далан иниэ диэбит үҥ диэн буолара. Бириэмэ уонна история нульсун, арааһа, саха суруйааччыларыттан кини курдук биргэн билбит, сабаҕалаабыт аҕыйах эбитэ буолуо дии саныыбын ардыгар мин. Далан бүтэн эрэр XX-с үйэни баттаһа публицистическай ыстатыйаларын хомуурунньугун таһаартарар баҕалааҕа. Онно кини тыына, өйө, норуотун көскилин өйдөөһүнүн философията, тус бэйэтин историческай норуулэрэ баалларын. Олор барылара саха норуотун олоҕун уонна историятын кытары быстыбат сибээстээхтэр, этиэм этэ, онуо диринэтэр, кэпэтэр, кэскиллиир хайысхалаахтар. Сүүрбэһис үйэбит чулуу суруйааччыта, «Тыгын Дархан» курдук саха норуотун бастакы историческай бодоҥ романын биэрбит, норуотун өйүн-санаатын үрдүкү таһаарыыбыт Далан чахчы даҕаны даллаһыннахтык, кимниэхтик уонна ыраатыы өтө көрөн үлэлээн-хамсаан аста. Аста диэтим дуу, онтук буолбатах... Далан торообут норуотугар үйэ-саас тухары туһалаһыы саҥа балаһатын дьэ аста дии саныыбын.

Сэмэн ТУМАТ,
суруйааччы, Саха Республикатын культуратын үтүөлээх үлэһитэ.

Төрөппүттэрим—мин саамай күүдү дьонум. Хайа төрөөбүт күммүттэн күн бүгүнүгэр диэри кинилэр сыдьаанс тыыннарын, кыһамныыларын билэн кэллим. Сороҕор кинилэри, ордук аҕабын, аһына саныыбын. Дьахтар эр киһитэҕэр күүстээх, биэс саная диэччилэр—мин нөөм онтук киһи. Аҕабын мэлдьи эҥкирэтэллэрин, сөҕуолаһалларын үрдүнэн, нөөм кинин күннэтэ сөбүлүүр дьылаатыгар дьарыктанарыгар сөптөөх усулуобуйаны торийэн, кырата суох ситиһиилэри дабайарыгар кыах биэрбитэ. Аҕам кинээхэ саамай улахан—төрдүө оҕотун курдук буолбута, улахан болҕомтону, эдьэх көрүүнү-истиини эрдэҕэ. Ол эрдэҕэ кини дьылаата, үлэтэ итинник остуолбуулуур этилэр. Онон нөөм аҕам ситиһиилэриэн кинэ туттар толору бырааптаах дии саныыбын. Аҕам: «Кэргэним көмөтө, өйөбүлэ суох биллиэхэ ситиҥнэм суох буолуо этэ»,—диэрин кытары толору сөпсөһөбүн.

Кинилэр бэйэ-бэйэлэрин бэрт эйэҕэстик «папа», «мама» диэн ыгырсаллара. Кэргэннии олорбуттара 35 сыла туолара сыл анарыгэр тиийбэт кэм хаалбыта...

Олох кыра саастыттан мин аҕабын наһаа күүскэ таптыырбын билбитим, бу кэйиим үйэм тухары барарыгар эрэммитим. Кинини мэлдьи аһына саныырым, ордук «түрмэ» диэн тылы билиэхпиттэн. Кыратан хомойумтуо, бэйэтин сатаан көмүскэммэт эбэ—итинэн эдьэхтэр туһаналлара. Мин оҕо сүрэҕим аҕам дуоспуруннаах тас көрүүнү кэннигэр талаанньаах киһи уйаҕас дуһаата кистэнэ сылдьарын сэрэйэрэ. Кырдьык, ол кэмтэ мин кини талаанньаҕын сэрэйбэт этим. Билэрим кини мин аҕам буоларын, кинини көмүскүөхтэ шадатын. Ол эрэри детсадка сылдьар саастаах кыра кыыс кинини улахан дьон тыйыс эйгэтиттэн хайдах да көмүскүүр кыаҕын суоҕа. Оҕо сылдьан бэйэм өйбөр онорон көрөр тапараларбыттан командировкаҕа биэтэр бултуу барбыт аҕабын араначчылыы сылдьалларыгар, кини ыалдьыбаккасүппэккэ, этэҥнэ эргиллэн кэлэрэтэр көмөлөһөллөрүгэр үчүгэй көрдөһөрүм. Арыт түүн кинини куруутун сэрэхэдийэр, куһаҕан дьоннноро кэлэн ыддьэ барыахтара диэн саная туттанан эмиэ үйүнтэн ыгыырым. Эргиллэн кэлэҕинэ, кинини хайдах курдук күүскэ таптыырбын, хайдах курдук миэхэ чугаһын, күндүтүн, кинини сүгүрүөм диэн олус куттанарбын этиэм дии саныырым. Кэмнэ-кэнэҥэс айаннан олох сылайбыт тапталлаах аҕанкабыт этэҥнэ эргиллэн кэлэн, хас биирдиибитин сүрдээх сылаастык, истиҥник сыллаталыыра. Оттон мин кинн миэхэҕэ олус күүдү сытыах түөһүгэр төбөбүн ууран оргуйа ыгыырым. Бу сырыыга мин күүдү киһибин көрбүт үөрүүбүттэн хараҕым уутун тоҕорум, кинээхэ аньаан бэлэмнээбит тылларбын этэргэ хайдах эрэ табыгаһа суох курдук буолара. Аҕам мин туугу саныырбын сэрэйэр да быһыылааҕа. Мин оҕотук өйбөр аньыыс сырыыга кинини ханна да ыытыам суоҕа эбэтэр тэҥнэ барсыам дии саныырым.

Билигин кэлэн бу сүрэхтэн тахсар истиҥ тылларбын эпэтэхпиттэн, кинини туланыыр бары куһаҕантан харыстаабатахпыттан олуйун кэсиэбин. Билигин аны кинээхэҕэ ыга сыстан, үөрүүбүттэн тахсыбыт хараҕым уутун сотто-сотто: «Аҕаа, мин эйиигин куруутун ахтабын, мин эйиигин үйэм тухары таптыам. Эн биинкэ куруутун биирдэ буолуохпут, хаһан да арахсыахпыт суоҕа!»,—диэр кыаҕым суоҕа кыһыыдаах.

Аҕам туугу барытын хойутаан оторбута: хойутаан кэргэннэммитэ, соаһырбытын кэнэ биһиги, кини оҕолоро, төрөөбүппүт, олус хойутаан диссертациятын көмүскэппитэ, маннайгы кинигэтэ, атын дьонтон тэҥнэтэхпэ, эмиэ хойутаан тахсыбыта, кини аата кырдьыбытын кэнэ биирдэ дьонугар-сэргэтигэр биллибитэ. Ол эрэри кини биир эрэ түгэнтэ тиэтэйбит эбит...

Ольга АНИСИМОВА,
В. С. Яковлев—Далан төрөппүт кыыһа.
«Полярная звезда» сурунаалтан.

Аҕабар эппэккэ хаалбыт иһирэх тылларым

ҮҮНЭР ҮЙЭБИТ ҮЛЭЊИТТЭРЭ

(Бүтүүтэ. Иннин 2 стр. көр).

ыарыын конкурс баар миэстэҕэ ороҕотуман 4 киһи буолбут. Ордун эбэх эҥэ юриспруденциҕэ, доҕоллуйайа, культурологиҕа туттарсыбыттар. Бу оттуҥан эмэ учуоттаналларыгар сүбэлэтэ. Чурапчыттан биллиэтэ турбуттан 222 студент үөрэҕэрин иҥнитиннэрдэ.

Тыа хаҺаайыстыбатын академиятын ректора Л. Н. Владимиров бэйэтэ үлэлиир үөрэҕин кыһатын туһунан биллиҥиннэрдэ уонна үөрэнэ кэлэллэриттэр ыытарда.

Биир дойдулаахпыт, тыа хаҺаайыстыбатын академиятын профессора, ветеринарнай наука доктора, РФ уонна СР науканарын үтүөлэх үлэһитэ И. С. Решетников кинилэргэ Чурапчы оҕолоро хайдах үөрэнэ сылдьыалларын туһунан кэпсээтэ. Бийиги улууспутуттан иннинэ 68 студент үөрэнэр. Иван Саввич кинилэр үөрэхтэрин биллиэриттэн эстыларын иҥнитиннэрдэ, ол курдук, хаачыстыбаҕа биллэр 51,1 бырыҺыанчча тиийбит. Маныаха ордук үчүгэйдик Дарин агро-оскуолатын бүтэрбиттэр үөрэнэллэр. Сылаастан 3 студент үөрэнэриттэн 2-та туйгун. 1 оҕо үтүгэй сыаналаахтар.

Правительство кадрдары бэлэмниир департаментын сүрүнүүр специалиста А. Н. Федорова республика тас оттүгэр 4,5 тыс. студент үөрэнэрин, 60-тан тахса аҥаас куоратттан кэлэн киирэн экзаменнэ туталларын кэпсээтэ. Бу департамент торийиититтэн үөрэх туйгуннара тас дойдуларга стажировканы бараллар. Киин биллиэн үйэҕэ аҥаас наадалаах специальностарга киин эҥэ сирдэрэ үөрэнэхэ сөбүн бэлиэтэйэ туран, идэни таларга үчүгэйдик толкуйдуурга, кэлин үөрэммит идэни үлэлиирэ эрдиттэн быыбарыларга сүбэлэтэ.

СГУ филологическай факультетын журналистикаҕа сылаатын старшай преподавателэ Н. В. Аммосова бу отделениеҕа үөрэхтэ киириигэ ханнык көрдөбүллэр туралларын биллиҥиннэрдэ.

Бычат министерствотыттан ыччат дьарыктаах буолуутун уонна профориентацияҕа киинин директора И. Т. Киреевскай идэни таба талыыга сүбэлэри биэрдэ. Киин аан дойду үрдүнэн 6000-тан тахса специальность баарын, бу сыыннара үүнэ туларын иҥнитиннэрдэ итиннэ бэйэҕэ сөптөах идэни талыыга болҕомтолоохтук сыҥаанаҺарга этте.

Быыл оскуоланы бүтэрэччилэргэ хайдах үөрэнэ сылдьалларын туһунан спекка кыттыыны ыла кэлбит биир дойдулаахтарбыт студеннар кэпсээтилэр.

Ыалдьыттарбытыгар спет кыттыылаахтара эбэх боҕуруоҺу биэрэннэр толору эпиэттэри ааллылар. Эбиэттэн кэлэ ыыпсаннытар ханнык үөрэхтэ киирэргэ бэлэмнэналларыттан көрөн болохторгу хайдан секционнай занятиеларга сыыттылар.

А. СЛЕПЦОВ.

МАХТАНАБЫТ

Мутудай ааҺилиэгин олохтоох, үлэ ветерана тапталлаах аҕабыт, эҕэбит ЖИРКОВ Николай Попович марахан ыарыыттан күлүн тутар 25 күнүгэр олоҥ түүраабыт кутурҕаныах күннэрбитигэр ойобул-тирэх, көмө буолбут ааҺилиэк администрациятыгар, «Сарах» таҕаарыстыба чаастэттэриэр, чугас ыаллардыгар, доҕотторбутугар, аймахтарбытыгар, ааҺилиэк олохтоохторугар махтабыгын тиэрдэбит.

Эҕэҥэ барыгыгар дьолу-соргуну, ситиҥнилээх үлэни, ыраатанах дорообуйаны баҕарабыт.

Уола, кийиитэ, сиэттэрэ.

БИЛЛЭРИИЛЭР

«Күннэй» коллективнай тэрилтэ сана таба тыыгыттан уоты тигиигэ, ремонтлаҺыыҥа уонна этэрбэс бары көрүнүөрүн уларыыта сакаастары ылар. Кыһыҥныыта эрдэттэн болҕомтоҕорс, сыана чэпчэки эрдэҕинэ сакаастары биэрэргитигэр ыытыабыт. Сыл аҥарыттан сыана үрдүөн сөп.

«Күннэй» КП.

x x x

Маннык таҕаардары атыылыыбыт уонна сакаас ылабыт:

1. Магнитонан сөбүлэммит ПЖ П-5, «Минск» мотоциклларга.
2. ДВП (1,75 х 2,0; 1,75 х 2,70)—45 солк., 55 солк.
3. Түннүк тааҺа (үс суол размер)—кв. метрэ 70, 75 солк.
4. Шифер—1 лиИэ 90 солк.
5. Фанера (1,22 х 1,22) 3, 7,9 мм. халыҥнаах—1 листуката 70, 75 солк.
6. Пакля (лен) 60 кг.—700 солк.

«Полет» МУП.

Чурапчы улуустааҕы гимназиятыгар 1998-99 үөрэх сылыгар VIII гуманитарнай уонна математическай кылаастарга муус устар 7—8 күннэригэр набор биллэриэ.

КИИРИИ ЭКЗАМЕННАР

VIII гуманитарнай кылааска:

1. Нуучча тыла (суругунан)
2. Омук тыла (тылынан уонна тестированиэ)
3. Нуучча литературата уонна саха литературата (тылынан)—талыы.

VIII математическай кылааска:

1. Математика (суругунан)
2. Нуучча тыла (диктант)

ҮӨРЭНЭ КЭЛИИ

3. Омук тыла (тылынан)

Экзаменнары ааспыт оҕо собеседованиеҕа бара

Иннинээҥи документтэр:

1. Үөрүйэ таабыла.
2. Характеристика.
3. Медицинскэй карточка.
4. Заявление (миэстэтигэр толоруллар).

Документтэри тутуу—муус устар 6 күнэ.

Дирекция.

БЫРААТТЫЫ ДОҔОРДУУРАПТАР БИРИИСТЭРИГЭР КҮРЭХТЭҺИИ

БЫРААТТЫЫ ДОҔОРДУУРАПТАР БИРИИСТЭРИГЭР ОСТУОЛ ТЕННИҺИГЭР ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН АҺАҒАС ТУРИРЫН ЫЫТЫЫ БАЛАҺЫАННЬАТА

Сыала-соруга:

—улууска остуол теннииҥин дьон-сэргэ кыах ааҥатыгар, эдэр колуоннэр провагандаалаһыын;

—быраатты Доҕоруурантар улуус, республика чиҺиин эр сыалларга ситиҥнилээхтик юмускэбиттэрин баланстаһыын, чистэһиин;

—тыа сиригэр остуол теннииҥин дьарыктаах спортсменнар ыытыллыыр таҺымнарын үрдэтии.

Ыытыллар сирэ, кэмэ:

Чурапчы сэлэҥниэтэ. Муус устар 11-12 күннэрэ. А. К. Софронов аатынан саалаҕа сарсыарда 10 чаастан саҕаланар.

Кыттааччылар:

Саастарынан ааҥсар болохтор:

—бастакы болох—эр дьон 40, дьахталлар 35 саастарыгар диэри.

—иккис болох—эр дьон 40, дьахталлар 35 саастарыттан үөһэ.

Наҕараадалаһыын:

Күрэхтэһиҥ кыайыылаахтарыгар уонна призердарыгар аҕыс медаллар, грамоталар, сыанналаах балыктар туттарыллаллар.

Судьуйалаһыын:

Күрэхтэһиҥнэ кылаабынай судьуйа, секретардар баһылаан-көҥүлэн ыыталлар. Бу күрэхтэһиҥ балаһыанньата турирэ кыттарга ыытарыынан буолар.

Тэриллэр комитет.

Эҕэрдэлиибит!

Эдэр саастан эмэксийэхэнитигэр диэри доҕордоспут үтүө табаарыспыт, советскай эргэн туйгуна, саахымакка спорт ветерана ЛОБАНОВ Алексей Гаврильевичы муус устар 4 күнүгэр 60 саасхын томторчу туоларгынан итиннигин, истиҥнигин аҕэрдэлиибит.

Таптыыр кэргэнин Клавдия Прокопьевна, оҕолоруун, сиэнэриҥ үтүө-ачыгэс сыҥааннара олоххуун уҥаттын. Олаҕуун иккис омуреҥа сиэнэ хоту сааламмыын, саппаҕырбатын, сылаанын сыдьаайдын, дорообай, чэ-гиэн-чэбдик буол.

А. С., Н. И. Дыдаевтар, Е. И., Н. И. Монастыревтар, И. С., В. В. Никифоровтар, Д. К., Н. И. Дьячковскайдар, М. Д., В. М. Неустроевтар, С. Г., И. Н. Кынакатовтар, Е. М. Дьячковская, А. Н. Монастырева, В. Н. Шестакова.

x x x

Күндү эдьиийбитин, балтыбытын Мария Семеновна Посельскаяны орто дойдута аҕыс аҕорсо аҥаан тарообутун 60 сылынан сахалыы Айхал, уруҥхайдыы Уруй-тускул буолуохтун!

Оҕоҕун уота лаҺыгырыччы уматтын
Торҕо буруоҥ уваарыйдын
Килэбик кийиттэр кэҕэлэстиэр
Сиэн оҕолоруун сиэттэстиэр
Саха сиҥата сатарыйдын
Алгыс эрэ аргыстаах
Дьол эрэ доҕордоох
Үөрүү эрэ үөтэллээх
Хайҕал эрэ хаҥылаах
Буоллун эн олоҕун!

Эҕэрдэни кытта Чурапчыттан Макаровтар, Шадриннар, Тоҥулуттан Поповтар, Павловскайтан Макаровтар.

x x x

Күндү эҕэбитин, педагогическай үлэ ветерана ПОСЕЛЬСКАЯ Мария Семеновнаны 60 саасхын туолбуккунан иҥ сүрэхиттэн эҕэрдэлиибит. Барыбыт туһугар сылгас сыҥаныҥ, уҕараабат тапталын, кыайыыҥ ыраах сүһүрүүлэх бэйэбит сүүрүүбүт, махтанабыт. Күндү кэнибитигэр дьолу-соргуну, оруу үөрэҕэ, ыарыыта ыллардаҥ чэгиэн-чэбдик сылдьан биҥитиин үөрдэриэр алгыс тылбытын тиэрдэбит.

Уолаттарыҥ, кыайыҥ, кийиттэриҥ, күүтүүгүн, сиэнэриҥ.

Таптыыр кэргэним, балтыбыт, эдьиийбит, Одьулуун олохтоох

БОЯКИНОВА Евдокия Афанасьевна

күлүн тутар 27 күнүгэр эмиэх ыалдьан хомолтолоохтук өлбүтүн барыы аймахтарыгар, үөлэһиэхтэриигэр диринниҥ курутуйан туран биллэрэбит.

Кэргэн, убайдар, быраатта, балыстара: сиэнэрэ.

Күнду кэргэним, ийэбит, эбэбит Чурапчы көмүлүүтүн кыттыылаҕа, Сылаас нэйилиэгин олохтоох

МАКАРОВА Дария Устиновна

күлүн тутар 29 күнүгэр марахан ыарыыттан өлбүтүн диринник курутуйан туран аймахтарыгар, биэр дьонугар иҥнитиннэрбит.

Кэргэн, оҕолоро, кийиттэ, күүтүүтэрэ, сиэнэрэ.

Кутурҕаныарын тиэрдэллэр:

—Убаастыар саастара Дария Устиновна өлбүтүнэн убайдарыгар Николай Захаровичка, оҕолоругар Клара Гавриловна, Иван Гаврильевич Макаровтар.

—Таптыыр кыайыы, эдьиийбит Макарова Дария Устиновна марахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр күүтүүнүүтүгэр Николай Захаровичка, оҕолорутар нэйэ, биирэ төрөөбүттэрэ.

—Кэргэнигэр Николай Захаровичка, оҕолорутар, сиэнэриэр, чугас аймахтарыгар Сылаас нэйилиэгин администрацията, ветеранар сэбиэтэрэ.

—Эдьиийдэр, биирэ үлэлиир коллегаларыгар Неустроева Дария Устиновнаҕа Чурапчы орто оскуолатын коллектива.

—Биирэ үлэлиир дьоҥнэриэр, табаарыстарыгар Дьячковская Надежда Николаевнаҕа, кэргэнигэр Андрей Кимовичка, оҕолорутар рынок коллектива.

—Биирэ үөрэммит дьоҥнэриэр Надежда Николаевнаҕа, күүтүүтүгэр Андрей Кимовичка, оҕолорутар Сылаас оскуолатын 1987 с. бүтэрбиттэр.

—кэргэнигэр Николай Захаровичка, оҕолорутар Чурапчыттан Макаровтар семьялара.

Сэрии, үлэ, тыыл, колхозтай тутуу ветерана

ДЬЯЧКОВСКАЙ Дмитрий Федорович

ыалдьан өлбүтүнэн ыраатыгар Одьулуунньаҕы лицей маастарыгар Артемьева Елена Дмитриевнаҕа, күүтүүтүгэр, лицей преподавателэ Артемьев Иван Сергеевичка диринниҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Одьулуунньаҕы лицей коллектива.

Кутурҕаныарын тиэрдэллэр:

—Кийиттэриэр, саастарыгар, кыайыгар Артемьева Елена Дмитриевнаҕа, убайдарыгар, күүтүүтүгэр Артемьев Иван Сергеевичка, сиэнэриэр Ваняҕа, Сашаҕа, бары аймахтарыгар Артемьевтар, Сивцевтар, Николаевтар, Перминовтар дьиэ-кэргэттэрэ.

Д. П. Коркин аатынан спортивнай оскуола учуутала

АБРАМОВА Аврелия Семеновна

олбүтүнэн аҕатыгар, уолугар, биирэ төрөөбүттэриэр, аймахтарыгар, коллегаларыгар диринниҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчы орто оскуолатын коллектива.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, магазин—21-505.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам и субботам.

Индекс газеты: 54907.

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат». с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Подписано в печать 30.03.98 г. Тираж 2008.

ЗАКАЗ № (37).

Автор суругар этиллэр саная редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэйэр буолбатах. Суругка ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эпиэтинэн автор туе бэйэтэ сүгэр.